

HERKÜL MİLLAS 25.8.2015 **ZAMAN GAZETESİ**

Parlamentar sistemin var olabilmesi için, doğal olarak, kurallarına uymak gerek.

Anayasanın ve ilgili yasa maddelerinin çiğnenmemesi gerekiyor. Ama bu yetmiyor. Sistemin suiistimal edilmemesi de gerekli. Çünkü anayasa ve yasa türü metinler, aslında insanlar arasında ve toplum içinde sağlanmış olan bir mutabakatın kâğıda geçirilmiş halidir. Çağdaş demokrasilerden söz ediyorum. Asıl olan mutabakattır, yani yurttaşların karşılıklı saygı duyacakları ilkelerdir. Yazılı metinler bizlere bu ilkeleri açıkça hatırlatır. Ama zaman içinde karşımıza çıkacak bütün ihtimalleri önceden öngörmek olanaklı olmadığından yazılı metinlerde “gedikler”, yani belirsizlikler ve yoruma açık haller belirebilir. Muhtemel yasa boşluklarından istifade edip tevessül edilen ve mutabakatın “ruhuna” uymayan davranışlar parlamenter sistemi ciddi biçimde yaralar.

BİR BAHANE İLE SEÇİME GİTMEK...

İngiltere'de anayasanın var olmadığını biliyoruz. Ama İngilizler toplumsal mutabakatın “ruhunu” öylesine benimsemişler ki, her durumda neyin doğru, neyin yanlış olduğunu biliyorlar. Yani demokrasinin özünü yakalamışlar diyebiliriz, lafzını değil. Kurnazlıkla yasa boşluklarını fırsat bilip sistemi çıkarlarına uygun biçimde çalıştırmak siyasilerin akıllarına gelmiyor. Ama çok daha önemlisi, bazı siyasilerin aklına bir açığızluluk gelse bile, toplum bunu affetmiyor. Siyasi ahlak diyebileceğimiz ve toplum içinde anayasadan da etkili olan bir anlayış, o kurnazlığı nasıl olsa cezalandıracaktır. Yani parlamenter sistemin güvencesi yalnız yasalar değildir; toplumun kendisidir. Toplum bu alanda duyarlı değilse suiistimler de olanaklı oluyor.

Son aylarda hesabını kaçırmış olduğum seçimler ve referandumlar aklıma bunları getirdi. Belediye ve Avrupa Birliği Parlamentosu seçimlerini ve bir referandumu göz önüne almasak da, Yunanistan son 40 ay içinde dördüncü milletvekili seçimini yaşayacak. Hepsi siyasilerin neden olduğu erken seçimdir. Ya anamuhalefet partileri cumhurbaşkanı seçimini bahane olarak, ya da koalisyon ortaklarından biri seçimlerin lehine olacağına inandığından hükümetten çekilerek seçimleri empoze ettiler. Yunanistan anayasasına göre parlamento 2/3 oranında oy ile cumhurbaşkanı seçemediği durumlarda seçime gidilir; yani 1/3 oranındaki milletvekili hiçbir adayı “beğenmezse” seçimler kaçınılmazdır. Siriza, “sizin adayınızı desteklemeye hazırız” önerisini de kabul etmeyince seçimler kaçınılmaz olmuştu. Şimdi aynı parti kazançlı çıkacak düşüncesiyle seçime gidiyor; oysa bir koalisyon çok doğal bir uzlaşmaydı.

Bu, yasaları suiistimal edip bir bahane ile seçime gitmek demektir. Bu, milletvekili seçimleri sistemine, mantığına ve ruhuna ters bir karardır. Ama ne yazık ki fırsat, “fırsatçılık” olarak değerlendirilmiyor. Seçmen kurnaz davrananları cezalandırmıyor. Oysa ülke bu gereksiz seçimlerin bedelini ekonomi alanında ağır ödedi ve ödemeye devam edecek. Türkiye'nin siyaset dünyası çok farklı. Ama seçimler ve referandumlarla ilgili eğilimler benziyor. “Kâr” hesabı sonucunda kolaylıkla seçim kararı çıkartılabiliyor. Partiler kazançlı çıksa bile ülkenin bütünü zararda. Oysa bir koalisyon gereksiz riskleri bertaraf edecek, pek çok sorunu da halledecekti. Seçimlere böylesine “kolaylıkla” karar verilmesi parlamento seçimleri ilkelerinin meşruiyetini de gündeme getiriyor.

Parlamenter sistemin meşruiyeti

Seçim furyasının kısa süreli zararları ülke ekonomisinedir. Siyasi belirsizlik ekonomi alanında tereddütlere, güvensizliğe ve sonuç olarak kararsızlıklara neden oluyor. Sonuçları kısılan

yatırımlarda, durgunlaşan piyasada ve değer kaybeden yerel para biriminde her an görüyoruz. Ama parlamenter sistemin laçkalaşmasının uzun vadeli sonuçları daha da zararlı olabilir. Belirsizlikten ve seçimlerden bıkan, bezen, usanan seçmenler giderek parlamenter sisteme de yabancılaşmaya başlıyorlar. Bu gidiş sisteme karşı bir güven krizi yaratabilir. Tarihte otoriter rejimlerin bu tür krizlerin sonrasında yaşandığını gördük. Parlamenter sistemin reddi, marjinal grupları ve baskıcı rejimleri doğurur. Seçim bıkkını yurttaşlar çözümü parlamento dışında aramaya başlarlar. “Karizmatik” sayılan “kurtarıcı” kişilerin öne çıkması bu şartlarda görülür.

SIYASİ KRİZ VE KIRMIZI ÇİZGİLER

Parlamenter sistemin suiistimaller sonucu prestij kaybetmesinin bedeli ağır oluyor. Yunanistan'da siyasi krizin ilk siyasi sonucu Altın Şafak ve Bağımsız Yunanlılar (ANEL) diye bilinen iki aşırı sağ partinin parlaması oldu. Otoriter ve milliyetçi, kişileri kurtarıcı olarak algılayan siyasi bir kültür seçimlerde kendini hissettirdi. Öteki uçta da, yani solda da, artık marjinal sayılan otoriter sol siyasi yapılanmaları çağrıştıran söylemleri görüyoruz. Türkiye'de “başkanlık sistemi” diye adlandırılan ve kişiye odaklı sistem de parlamentoya karşı bir sistem gibi ele alınıyor. Bu siyasî konjonktürde bireyin böylesine öne çıkması basit bir tesadüf olmayabilir. Silahlı çatışmalar da tabii ki parlamenter sistemin reddi anlamındadır. Savaş hali “kurtarıcıları” öne çıkarır.

Yani söz konusu siyasi kriz sıradan bir “seçimleri yenileyelim, sonunda bir şeyler kazanırız” sorunu değildir. Bir ihtimal ve uzun sürede siyaset alanında önemli ve olumsuz sonuçları olabilir. Bu alanda sorumluluk en başta siyasilerdedir. Özellikle koalisyonların gerekli olduğu hallerde kaprise varan “kırmızı çizgiler” hiç yapıcı olmuyor. Siyasi partilerin kendi dar çıkarlarını gözetmeleri normaldir, ama bunun da bir sınırı olmalı. Kaldı ki parlamenter sistemin korunması ve bekasının sağlanması kendi çıkarlarıdır. Seçimlerin dar siyasi amaçlara yönelik araca dönüşmesinin sonuçları olacaktır. Ve bunlar büyük bir ihtimalle olumlu sonuçlar olmayacaktır.

Koalisyonların kurulamaması, seçimlerin sonuç vermemesi, toplum içinde kutuplaşmalar, şiddet ve çatışmalar, ekonomik dar boğazların yaşanması, “kurtarıcıların” sahneye çıkması, bütün bunlar oldukça açık işaretlerdir. Başka ülkeler daha önce bunları yaşadı ve çoğu bundan gerekli dersleri çıkardı. Akıllı halklar başkalarının musibetlerinden ders aldı. Akıllı olmayanlar durumu yaşamadan öğrenemiyor maalesef. Bakalım...